

УДК 636.2 (477):619:576.895.1
© 2014

Пономар С. І., доктор ветеринарних наук
Білоцерківський національний аграрний університет

Кручиненко О. В., кандидат ветеринарних наук
(науковий консультант – доктор ветеринарних наук, професор М. П. Прус)
Полтавська державна аграрна академія

**МОНІТОРИНГ ЕПІЗООТОЛОГІЧНОЇ СИТУАЦІЇ ГЕЛЬМІНТОЗІВ
ШЛУНКОВО-КИШКОВОГО ТРАКТУ КОРІВ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ
(за даними ветеринарної статистики)**

Рецензент – доктор ветеринарних наук А. А. Замазій

Наведені результати моніторингових досліджень стосовно епізоотологічної ситуації з фасціольозу, парамфістомозу, дикроцеліозу та стронгілятозу органів травлення в Україні. Найбільш неблагополучними областями стосовно гельмінтозів шлунково-кишкового тракту є Волинська, Житомирська, Полтавська, Рівненська, Сумська, Харківська та Чернігівська області. Протягом 2010–2011 рр. 100 % ЕІ зареєстровано за паразитування парамфістом у Донецькій області, дикроцелій – у Волинській та стронгілят органів травлення – у Рівненській. За 2012–2013 рр. 100 % ЕІ дикроцеліями зафіксовано в Київській області.

Ключові слова: корови, гельмінти, антигельмінтики, ефективність.

Постановка проблеми. Паразитарні хвороби в багатьох країнах світу наразі залишаються невирішеною проблемою [6, 8]. Отримання екологічно чистої продукції тваринництва є основним завданням сучасної ветеринарної медицини.

до одного з критеріїв оцінки благополуччя стада можна віднести захворюваність худоби на гельмінтози [9]. За останні п'ять років у літературі практично не зустрічається всебічного аналізу щодо розповсюдження гельмінтозів шлунково-кишкового тракту великої рогатої худоби в областях України.

Аналіз основних досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання проблеми. Аналіз вітчизняних літературних джерел свідчить про значне розповсюдження у великої рогатої худоби фасціольозу, дикроцеліозу, парамфістомозу, стронгілятозів органів травлення та інших інвазійних хвороб [3].

Зокрема, фасціольоз реєструється як моноінвазія, так і у вигляді змішаної інвазії. В Україні, за даними автора, в зоні лісостепу середня ураженість великої рогатої худоби досягала взимку 34,01 %, а на території Полісся – 62,95 % [2].

За результатами інших досліджень, екстенсивність фасціольозної інвазії у великої рогатої худоби лісостепової та степової зон України становила, відповідно, 16,1 % і 4,5 % [5]. На території центрального Полісся України максимальна екстенсивність інвазії (ЕІ) фасціолами у господарствах, забруднених радіонуклідами, становила 70,1–74,5 %, а умовно чистої щодо забруднення радіонуклідами – 46,6–63,3 % [4]. У Харківській області зареєстрована фасціольозно-парамфістоматозна інвазія з екстенсивністю 10,0 % [7]. На території України реєструється парамфістомоз у вигляді моноінвазії. Так, встановлено, що в умовах господарств та приватного сектора Київської й Чернігівської областей зони полісся України 12,2 % тварин уражені парамфістоматидами. Середня екстенсивність інвазії в господарствах Київської області становить 10,2 %, Чернігівської – 13,2 %. Максимальний відсоток інвазованих трематодами тварин на Чернігівщині досягає 21,9 % в умовах сільськогосподарських підприємств і 100 % – у приватних господарствах населення [13].

3-поміж паразитарних хвороб великої рогатої худоби найбільшого поширення в Російській Федерації набули фасціольоз і стронгілятози шлунково-кишкового тракту – середня екстенсивність становила 18,6 і 21,5 % [10]. За даними К. А. Хромова, одночасне паразитування фасціол та стронгілят органів травлення набуло значного поширення. Показники екстенсивності інвазії, за даними копроовоскопічних досліджень та післязабійної експертизи, перевищували 20 % [12]. В Оренбурзькій області найбільш поширеною інвазією є стронгілятози: ЕІ коливалася від 7,7 до 13,3 % [11].

В умовах Середнього Поволжя широко представлені трематодози (фасціольоз + парамфістомоз – в умовах Нижньгородської, дикроцеліоз –

в умовах Волгоградської області). Так, екстенсивність інвазії фасціолами в Нижньогородській області становила $55,7 \pm 2,8$ %, а парамфістомами – $28,04 \pm 1,4$ %. В умовах Волгоградської області домінуючою інвазією виявився дикроцеліоз, а ЕІ коливалася в межах 2,6–84 % [1].

Мета і завдання досліджень. Враховуючи вищенаведене, метою наших досліджень було провести моніторинг, за даними ветеринарної статистики, епізоотичної ситуації стосовно гельмінтозів шлунково-кишкового каналу великої рогатої худоби в двадцяти чотирьох областях України та АР Крим.

Завданнями досліджень було встановити екстенсивність інвазії (ЕІ) великої рогатої худоби в областях на фасціольоз, парамфістомоз, дикроцеліоз та стронгілятози органів травлення.

Матеріали і методи досліджень. Екстенсивність інвазії (ЕІ) визначали за даними ветеринарної статистики протягом 2010–2013 рр., наданої Державним науково-дослідним інститутом із лабораторної діагностики та ветеринарно-санітарної експертизи.

Результати досліджень. За результатами проведених копроовоскопічних досліджень протягом 2010–2011 та 2012–2013 рр. встановлено, що у великої рогатої худоби паразитували як трематоди, так і нематоди. За 2010 рік найвищу екстенсивність інвазії реєстрували за паразитування парамфістом (ЕІ=100 %) у Донецькій і дикроцелій та стронгілят органів травлення, відповідно, 73,7 % і 47,3 % – у Сумській області. Значно нижча екстенсивність інвазії була за паразитування фасціол. Найбільш неблагополучними були Вінницька, Кіровоградська, Полтавська, Рівненська, Сумська та Чернівецька області, а ЕІ коливалася в межах 5,3–11,5 %. У 2011 р. 100 % ураження великої рогатої худоби дикроцеліями та стронгілятами органів травлення зареєстровано у Волинській і Рівненській областях. Екстенсивність фасціольозної інвазії на рівні 7,5–9,9 % спостерігалася у Волинській, Рівненській, Сумській та

Чернігівській областях. По парамфістомозу найвищі показники ЕІ зафіксовані у Рівненській, Сумській та Чернігівській областях. Більше 11 % хворих корів на дикроцеліоз і стронгілятоз органів травлення було виявлено в Київській, Полтавській, Сумській, Харківській, Хмельницькій та Чернігівській областях.

У Волинській області в 2012 і 2013 рр. відмічалося підвищення ЕІ по фасціольозу з 8,4 % до 9,6 %, а також стронгілятозів органів травлення – з 15,7 % до 15,9 %. Схожа тенденція спостерігалася щодо дикроцеліозу й стронгілятозу органів травлення і в Житомирській області, відповідно, з 7,9 % до 20,8 % та з 5,6 % до 11,9 %. У Харківській області спостерігалася зростання ЕІ по дикроцеліозу й стронгілятозу органів травлення – до 21 %. Протягом 2013 року в Сумській області відбувалося підвищення ЕІ по фасціольозу на 1,9 % й парамфістомозу – на 3,9 %. Така ж особливість була характерна й щодо парамфістомозу та стронгілятозу в Чернігівській області.

В АР Крим та інших областях протягом 2010–2013 рр. проводили дослідження, проте яєць гельмінтів не виявляли або ЕІ була на низькому рівні.

Таким чином, результати проведених досліджень свідчать про значне поширення гельмінтозів шлунково-кишкового тракту великої рогатої худоби в господарствах Волинської, Житомирської, Полтавської, Рівненської, Сумської, Харківської та Чернігівської областей України.

Висновки:

1. На території України серед гельмінтозів шлунково-кишкового тракту найбільш поширеними є фасціольоз, парамфістомоз, дикроцеліоз та стронгілятоз органів травлення.

2. Найвищі показники екстенсивності інвазії щодо гельмінтозів зареєстровано протягом 2010–2013 рр. у Волинській, Житомирській, Полтавській, Рівненській, Сумській, Харківській та Чернігівській областях.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Арисов М. В. Паразитозы крупного рогатого скота: автореф. дис. ... д-ра вет. наук: спец. 03.00.19, 16.00.04 / М. В. Арисов. – Нижний Новгород, 2008. – 32 с.

2. Дахно І. С. Епізоотологія, патогенез, етіотропна та імунокоригуюча терапія при фасціольозі і дикроцеліозі жуйних тварин: автореф. дис. ... д-ра вет. наук: спец. 03.00.18 / І. С. Дахно. – Х., 2001. – 36 с.

3. Дахно І. С. Ефективність деяких антигельмінтиків при змішаних паразитозах великої ро-

гатої худоби / І. С. Дахно, О. С. Клименко // Проблеми зооінженерії та ветеринарної медицини: зб. наук. праць ХДЗВА. – Х., 2006. – Вип. 13 (38). – С. 289–294.

4. Довгій Ю. Ю. Фасціольоз великої рогатої худоби в умовах тривалого іонізуючого випромінювання (епізоотологія, патогенез та лікування): автореф. дис. ... д-ра вет. наук: спец. 16.00.11 / Ю. Ю. Довгій. – К., 2005. – 34 с.

5. Кручиненко О. В. Фасціольоз великої рогатої худоби у зонах Лісостепу та Степу України

- (діагностика та заходи боротьби): автореф. дис. ... канд. вет. наук: спец. 16.00.11 / О. В. Кручиненко. – К., 2009. – 20 с.
6. Куликова О. Л. Моно- и микстпаразитозы животных в Среднем и Нижнем Поволжье и их биологическая опасность (эпизоотологический мониторинг и меры борьбы): автореф. дисс. ... д-ра вет. наук: спец. 03.00.19, 06.02.02 / О. Л. Куликова. – Нижний Новгород, 2010. – 51 с.
7. Мазанний О. В. Фасциольозно-парафистоматозна інвазія великої рогатої худоби (особливості епізоотології, діагностика та заходи боротьби): автореф. дис. ... канд. вет. наук: спец. 16.00.11 / О. В. Мазанний. – К., 2006. – 20 с.
8. Муромцев А. Б. Основные гельминтозы жвачных животных в Калининградской области (эпизоотология, патогенез, лечебно-профилактические мероприятия): автореф. дисс. ... д-ра вет. наук: спец. 03.00.19 / А. Б. Муромцев. – СПб., 2008. – 48 с.
9. Рыжакина Т. П. Эпизоотологический анализ фасциольозной инвазии в условиях Европейского севера России: автореф. дис. ... канд. вет. наук: спец. 03.00.19. / Т. П. Рыжакина – СПб., 2007. – 14 с.
10. Сафиуллин Р. Т., Устинов А. М. Сравнительная эффективность роленола и сантела при смешанной фасциольозно-стронгилятозной инвазии крупного рогатого скота // Ветеринария. – 2010. – №4. – С. 17–20.
11. Христиановский П. И. Современная ситуация по гельминтозам животных в Оренбургской области / П. И. Христиановский, Е. А. Костевич, Г. В. Мамыкин [и др.] // Ветеринария. – 2009. – №12. – С. 33–36.
12. Хромов К. А. Фасциолёз и стронгилятозы желудочно-кишечного тракта КРС в условиях Центральной зоны России и поиск эффективных средств борьбы с ними: автореф. дис. ... канд. вет. наук: спец. 16.00.11 / К. А. Хромов. – М., 2005. – 22 с.
13. Шевченко А. М. Парафистоматидозы жуйных тварин (епізоотологія, діагностика, лікування і профілактика): автореф. дис. ... канд. вет. наук: спец. 16.00.11 / А. М. Шевченко. – К., 2006. – 21 с.